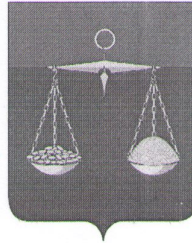

РЕСПУБЛИКА ТАТАРСТАН

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ

**ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ
КОМИТЕТ
БОЛЬШЕМЕТЕСКИНСКОГО
СЕЛЬСКОГО
ПОСЕЛЕНИЯ
ТЮЛЯЧИНСКОГО
МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА**

**ТЕЛӘЧЕ
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
ОЛЫ МӘТӘСКӘ
АВЫЛ ЖИРЛЕГЕНЕН
БАШКАРМА
КОМИТЕТЫ ЖИТӘКЧЕСЕ**

ул. Ф.Хусни, 56 А, село Большие Метески,
422082
тел.: (884360) 54-4-40 (факс)
E-mail: Bmts.Tul @tatar.ru

Ф.Хәсни урамы, 56 А, Олы Мәтәскә авылы,
422082
тел.: (884360) 54 -4-40 (факс)
E-mail: Bmts.Tul @tatar.ru

ИНН/КПП 1619004411/161901001

ОКПО 94318062 ОГРН1061675010430

**ПОСТАНОВЛЕНИЕ
№19**

**КАРАР
29.09.2021г**

**Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Олы Мәтәскә
авыл жирлегендә Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген
мәңгеләштерү турында Нигезләмәне раслау хакында**

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, "Ватанны саклаганда һәлак булучыларның истәлеген мәңгеләштерү турында" 1993 елның 14 гыйнварындагы 4292-1 номерлы Россия Федерациясе Законы нигезендә, Теләче муниципаль районы Олы Мәтәскә авыл жирлеге Башкарма комитеты

карап итте:

1. Кушымта итеп китерелә торган Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Олы Мәтәскә авыл жирлегендә Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерү турында Нигезләмәне расларга.

3. Әлеге карарны гамәлдәге законнар нигезендә бастырып чыгарырга.

4. Әлеге карар гамәлдәге законнар нигезендә үз көченә керә.

5. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны үз өстемдә

Калдырам.

Олы Мәтәскә авыл жирлеге башлыгы

М.А.Валиуллин

Кушымта Теләче муниципаль
районы Олы Мәтәскә авыл
жирлеге башкарма комитетының
«29» сентябрь 2021 елның №19
карары белән РАСЛАНГАН

**Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Олы Мәтәскә
авыл жирлегендә Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген
мәңгеләштерү турында НИГЕЗЛӘМӘ**

**1. Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген
мәңгеләштерү**

Хәтер мәңгеләштерелергә тиеш:

- хәрби гамәлләр барышында, башка хәрби бурычларны үтәгәндә яисә Ватанны саклау буенча хезмәт бурычларын үтәгәндә һәлак булучылар;
- башка дәүләтләр территорияләрендә хәрби бурыч үтәгәндә һәлак булучылар;
- Ватанны саклаганда яралардан, контузияләрдән, имгәнүләрдән яисә авырулардан үлгән, күрсәтелгән нәтижеләргә килү вакытына бәйсез рәвештә, шулай ук сугыш барышында хәбәрсез югалганнарны башка хәрби бурычларны үтәгәндә яисә хезмәт бурычларын үтәгәндә үлгән;
- әсирлектә һәлак булучылар, анда килеп туган сугыш вәзгыяте нәтижәсендә һәлак булучылар, әмма Ватанына хыянәт итмәгән намусларын һәм сыйфатларын югалтмаганнар.

Россияне яклаганда һәлак булган чит ил гражданнына да хәтер билгесе бирелә.

**2. Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген
мәңгеләштерү формалары:**

Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерүнең төп формалары булып тора:

- хәрби каберлекләре саклау һәм төзекләндерү, Ватанны саклаганда һәлак булучыларны жирләүнең башка урыннарын булдыру, саклау һәм төзекләндерү, каберлекләр, һәйкәлләр, стелалар,obeliskлар, һәлак булганнар истәлеген мәңгеләштерүче башка мемориаль корымнар һәм объектлар урнаштыру;
- Ватанны саклаганда һәлак булучыларның батырлыгына тарихи яктан бәйле аерым территорияләре саклау һәм төзекләндерү;
- Ватанны саклаганда билгесез хәрби каберлекләре һәм күмелмәгән калдыкларны ачыклау, һәлак булганнарның һәм хәбәрсез югалганнарның исемнәрен урнаштыруга, аларның исемнәрен һәм алар турында хәтер китапларына һәм тиешле мәгълүмат системаларына кертүгә юнәлдерелгән эзләнү эше үткөрү;
- мемориаль музейлар һәм хәрби хәрәкәтләр урыннарында истәлек билгеләре булдыру;

- массакуләм мәгълүмат чараларында һәм "Интернет" телекоммуникация челтәрендә

Ватанны саклаганда һәлак булучылар турында материаллар урнаштыру, аларның батырлыкларына багышланган сәнгать һәм әдәбият әсәрләрен булдыру, күргәзмәләр оештыру;

- Ватанны саклаганда һәлак булганнарның исемнәрен урамнарға һәм мәйданнарға, географик объектларға, оешмаларға, шул исәптән мәгариф оешмаларына, учреждениеләргә, хәрби частьларға һәм берләшмәләргә, корабларға һәм судноларға бирү;

- Ватанны саклаганда һәлак булганнарның исемнәрен хәрби частьләренә, хәрби һөнәри белем бирү оешмаларының һәм югары белем бирү хәрби мәгариф оешмаларының шәхси составы исемлегенә кертү;

- Ватанны саклаганда һәлак булганнарның исемнәрен мәңгеләштерүче истәлекле даталар билгеләү.

Дәүләт һакимияте органнары һәм җирле үзидарә органнары, иҗтимагый-дәүләт берләшмәләре, иҗтимагый берләшмәләр карары буенча Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерү буенча башка чаралар да гамәлгә ашырылырга мөмкин

3. Ватанны саклаганда һәлак булучыларны күмү

Ватанны саклаганда һәлак булганнарның кабер ташлары, һәйкәлләр, стеллалар,obeliskлар, чикләү элементлары һәм башка мемориаль корылмалар һәм объектлар белән җирләнүе хәрби каберлекләр булып тора.

Аларга түбәндәгеләр керә: уртақ зиратларда аерым хәрби участоклар, уртақ зиратларда һәм зиратлардан тыш, колумбарий һәм һәлак булганнарның көле салынган урналар.

4. Ватанны саклаганда һәлак булганнарны күмү (яңадан күмү) тәртибе

Ватанны саклаганда һәлак булганнарны күмү (яңадан күмү) федераль кануннар таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5. Хәрби күмүләренә дәүләт исәбенә алу, тоту һәм төзекләндерү

Хәрби каберлекләр дәүләт исәбенә алынырга тиеш. Теләче муниципаль районы Олы Мәтәскә авыл җирлеге территориясендә аларны исәпкә алу Олы Мәтәскә авыл җирлеге Башкарма комитеты тарафыннан алып барыла. Һәр хәрби каберлеккә мемориаль билге куела һәм паспорт төзелә.

Теләче муниципаль районы Олы Мәтәскә авыл җирлеге территориясендә хәрби каберлекләренә карап тоту өчен җаваплылык Олы Мәтәскә авыл җирлеге Башкарма комитетына йөкләнә.

6. Хәрби каберлекләренә сакланышын тәмин итү

Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарихи һәм мәдәни ядкарлары) дип танылган хәрби күмүләренә сакланышын тәмин итү максатларында, алар урнашкан урыннарда мәдәни мирас объектларын саклау зоналары Россия Федерациясе законнары белән билгеләнгән тәртиптә билгеләнә.

Җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре хәрби каберлекләренә сакланышын тәмин итү зарурлыгыннан чыгып эшләнә һәм үзгәртелә.

Алар нәтижәсендә хәрби каберлекләргә зыян китерергә мөмкин булган

төзелеш, жир, юл һәм башка эшләр бары тик Олы Мәтәскә авыл жирлегә Башкарма комитеты белән килештерелгәннән соң гына башкарыла.

Гражданнар һәм юридик затлар хокукка ия булган жир кишәрлекләрендә булган хәрби каберлекләрне саклау өчен җаваплы

Жир кишәрлекләрендә (жир кишәрлекләре өлешендә) сөяк калдыклары һәм (яисә) кабер ташлары, һәйкәлләр, стеллалар,obeliskлар, башка мемориаль корылмалар һәм объектлар, аларның өлешләрен (алга таба - иске күмү) ачкыланган очракта, гражданнар һәм (яисә) юридик затлар, аларның жир кишәрлекләре (жир кишәрлекләре өлешләре) булсалар, йә гражданнарга һәм (яисә) юридик затларга карамаган жир кишәрлекләрендә иске күмүләрне ачыклаган затлар бу хакта Олы Мәтәскә авыл жирлегенең эчке эшләр органнары һәм (яисә) Башкарма комитеты ачыкланган көннән алып өч эш көне эчендә хәбәр итәргә тиеш.

Табылган сөяк калдыклары Ватанны саклаганда күмелмәгән мәетләргә тап булган яки билгесез хәрби күмүләр ачыкланган очракта, Олы Мәтәскә авыл жирлегә башкарма комитеты Татарстан Республикасы дөүләт хакимиятенең вәкаләтле органына Ватанны саклаганда һәлак булганнарның күмелмәгән калдыкларын яисә билгесез хәрби күмүләрне шул раслаган көннән алып өч эш көне эчендә ачыклау турында хәбәр итә.

Ватанны саклаганда һәлак булучыларның җәсәдләрен табу турында хәбәр алынганнан соң ун эш көненнән дә соңга калмыйча Татарстан Республикасы дөүләт хакимиятенең вәкаләтле органы аларны күмү турында карар кабул итә. Ватанны саклаганда һәлак булучыларның җәсәдләре гражданнар һәм (яки) юридик затлар булган жир кишәрлекләрендә (жир кишәрлекләре) табылса, Татарстан Республикасы дөүләт хакимиятенең вәкаләтле органы аларны күчерү һәм киләчәктә күмү турында карар кабул итә.

Билгесез хәрби күмүләр ачыклану турында хәбәрнамә алган көннән алып ун эш көненнән дә соңга калмыйча, Татарстан Республикасы дөүләт хакимияте вәкаләтле органы билгесез хәрби күмүләрне, шул исәптән билгесез хәрби күмүләрне гражданнар һәм (яисә) юридик затлар карамагындагы жир кишәрлекләрендә (жир кишәрлекләренең өлешләре) барлыгы ачыкланган очракта, күчерү турында карар кабул итә. Гражданнар һәм (яки) юридик затларга карамаган жир кишәрлекләрендә (жир кишәрлекләре өлешләрендә) билгесез сугышчылар күмелгән очракта, Татарстан Республикасы дөүләт хакимиятенең вәкаләтле органы ачыкланган урында билгесез хәрби каберлекләрне саклап калу турында карар кабул итәргә мөмкин. Мондый карар кабул иткәндә Олы Мәтәскә авыл жирлегә Башкарма комитеты тарафыннан "Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерү турында" 1993 елның 14 гыйнварындагы 4292-1 номерлы РФ Законының 5 статьясында каралган кирәкле чаралар күрелә.

Ватанны саклаганда һәлак булганнарның күмелмәгән калдыкларын күмү чаралары, аларны күчерү чараларын да кертәп, әлеге статьяның җиденче һәм сигезенче өлешләрендә каралган билгесез хәрби күмү чараларын да кертәп, Россия Федерациясе субъекты дөүләт хакимиятенең вәкаләтле органы

тарафыннан Ватанны саклаганда яисә билгесез хәрби каберлекләре ачыклау турында хәбәр алынган көннән алып өч айдан да артмаган срокта уздырыла.

Табылган корал, документлар һәм һәлак булганнарның башка мөлкәте акт буенча аларны өйрәнү, экспертиза һәм исәпкә алу өчен хәрби идарә органнарына тапшырыла. Шул ук вакытта һәлак булучыларның документлары, шәхси әйберләре һәм бүләкләре аларның туганнарына яки музейларга тапшырыла, ату коралы Эчке эшләр органнарына тапшырыла. Ату коралы һәм башка корал чаралары, аларны хәрби куллануны бетереп калдырган хәлдә, музейларга экспонацияләү өчен тапшырыла ала.

Шартлаткыч әйберләр табылу турында кичекмәстән хәрби идарә органнарына хәбәр ителә, алар билгеләнгән тәртиптә аларны зарарсызландыру яки юк итү буенча чаралар күрә. Үзешчән башлангыч тәртибдә шартлаткыч әйберләре табу урыннарыннан алу һәм аларны ташу тыела.

Ватанны саклаганда һәлак булган кешеләрнең жәсәдләрен эксгумацияләү чаралары Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенен вәкаләтле органы тарафыннан тәмин ителә.

Хәрби каберлекләре сакланышы Олы Мәтәскә авыл жирлеге Башкарма комитеты тарафыннан тәмин ителә

Ватанны саклаганда һәм билгесез хәрби күмгәндә һәлак булганнарның күмелмәгән калдыкларының сакланышын тәмин итү «Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерү турында» 1993 елның 14 гыйнварындагы 4292-1 номерлы РФ Законнда билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

7. Хәрби каберлекләре торгызу

Яраксызга чыккан хәрби каберлекләр, мемориаль корылмалар һәм һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерүче объектлар Олы Мәтәскә авыл жирлеге Башкарма комитеты тарафыннан торгызылырга тиеш.

Хәрби каберлекләргә зыян китерүдә гаепле гражданнар яки юридик затлар аларны торгызырга тиеш.

8. Эзләү эшен оештыру

Билгесез сугышчылар каберлекләрен һәм жирләнми калган жәсәдләре ачыклау, һәлак булучыларның яки хәбәрсез югалганнарның исемнәрен билгеләү максатыннан эзләү эшләре алып барыла. Ул мондый эш башкаруга вәкаләтле ижтимагый берләшмәләр тарафыннан оештырыла һәм үткәрелә.

Хәрби гамәлләр барган урыннарда эзләү эшләре алып бару, шулай ук хәрби каберлекләре үзешчән инициатива тәртибдә ачу тыела.

Һәлак булучыларны күмү өлешендә эзләү эшләрен үткәрү тәртибе гамәлдәге законнар нигезендә Башкарма комитет тарафыннан үз компетенциясе чикләрендә билгеләнә.

9. Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерү эшен гамәлгә ашыручы дәүләт хакимияте органнары һәм жирле үзидарә органнары вәкаләтләре

Төзелгән килешүләр кысаларында Саба һәм Теләче районнары хәрби

комиссариаты (муниципаль) хокуклы:

- Россия Федерациясе законнарында каралган очрактарда Ватанны саклаганда һәлак булган кешеләрнең мәетләрен күмү (яңадан күмү) эшендә катнаша;

- эзләү эшләре алып баруда, һәлак булган сугышчыларның жәсәдләрен күмүдә (яңадан күмү) һәм хәрби каберлекләренә төзекләндерүдә ижтимагый берләшмәләргә гамәли ярдәм күрсәтә;

- эзләү эшләре барышында табылган корал, хәрби техника һәм башка матди чараларны документлар белән кабул итүне гамәлгә ашыра, аларны өйрәнү, исәпкә алу һәм алга таба файдалану предметына экспертиза үткәрә;

- һәлак булучылар һәм хәбәрсез югалганнар турында мәгълүматларны билгеләү буенча эш алып бара;

Төзелгән килешүләр кысаларында Россия Эчке эшләр министрлығының Теләче районындагы бүлеге хокуклы:

- эзләү эшләрен башкарганда жәмәгать тәртибен тәэмин итә;

- эзләү эшләре барышында табылган ату коралын кабул итү һәм саклауны гамәлгә ашыра;

- эчке гаскәрләрдә һәлак булган хәрби хезмәткәрләр, Эчке эшләр органнарының рядовой һәм начальник составы затларының исәбен алып бара;

- хәбәрсез югалганнар турында мәгълүмат урнаштыруда катнаша;

Олы Мәтәскә авыл жирлеге башкарма комитеты:

- Ватанны саклаганда һәлак булучыларның истәлеген мәңгеләштерүче хәрби каберлекләренә, мемориаль корылмаларны һәм объектларны тәртиптә тоту һәм төзекләндерү чараларын, шулай ук Россия Федерациясе территориясендә чит ил хәрбиләренәң каберлекләрен карау буенча Хөкүмәтара килешүләренә гамәлгә ашыру эшләрен гамәлгә ашыра;

- яңа хәрби каберлекләр өчен майданнар резервын булдыралар;

- Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерү буенча вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы белән хәрби күмүләрдән тыш урнашкан һәм Мәңгелек ут яисә Хәтер Уты булган мемориаль корылмаларны үзәкләштерелгән исәпкә алуны оештыру максатларында үзара эшчәнлекне гамәлгә ашыралар.

10. Ватанны саклаганда һәлак булучыларның истәлеген мәңгеләштерү буенча чараларны финанс һәм матди-техник яктан тәэмин итү

Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерү, шул исәптән Ватанны саклаучыларның батырлыкларына тарихи яктан бәйле аерым территорияләренә һәм объектларны урнаштыруга, шулай ук күргәзмәләр һәм башка чаралар оештыруга чыгымнар Олы Мәтәскә авыл жирлеге Башкарма комитеты компетенциясе, шулай ук юридик һәм физик затларның иреккә кертемнәре һәм иганәләре нигезендә жирле бюджет акчалары исәбеннән гамәлгә ашырылырга мөмкин.

Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерү чараларын матди-техник яктан тәэмин итү тәртибе Теләче муниципаль

районының Олы Мәтәскә авыл җирлеге советы карары белән билгеләнә.

11. Әлеге Нигезләмәне бозган өчен җаваплылык

Сугыш җирләүләре, шулай ук һәйкәлләр һәм башка мемориаль корылмалар һәм Ватанны саклаганда һәлак булганнарны мәңгеләштерүче объектлар Теләче муниципаль районының Олы Мәтәскә авыл җирлеге Башкарма комитеты тарафыннан саклана.

Әлеге Нигезләмәне бозуда гаепле затлар Россия Федерациясе законнары нигезендә җаваплы.